

FORTEPIANODA ESITIW QÁBILETIN RAWAJLANDIWDIŇ ÁHMIYETI

Ermanova Dilafruz

Ózbekistan Mámleketlik Kórkem Óner Hám Mádeniyat Institutı

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14976372>

Annotatsiya. Fortepianoda esitiw qábletin rawajlandırıw áhmiyetli process bolıp, muzikanı esitiw hám oni saz ásbabında jańlatıw, balalardıń dóretiwshilik qábletlerin, sezimlerin esitiw uqıplılıǵı qalıplestiredi.

Gilt sózleri: Fortepiano, esitiw qábleti, ses, akkord, interval, shınıǵıw.

ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ СЛУХА НА ФОРТЕПИАНО

Аннотация. Развитие слуха на фортепиано - важный процесс, формирующий способность слышать музыку и воспроизводить её на музыкальном инструменте, а также способность слышать творческие способности и чувства детей.

Ключевые слова: слух, звук, аккорд, интервал, упражнение.

THE IMPORTANCE OF DEVELOPING EAR SKILLS ON THE PIANO

Abstract. The development of hearing on the piano is an important process that forms the ability to hear music and reproduce it on a musical instrument, as well as the ability to hear children's creative abilities and feelings.

Key words: hearing, sound, accord, interval, exercise.

Muzika - jámiyet turmısınıń áhmiyetli bólegi sıpatında, balalardıń dóretiwshilik qábletlerin, sezimlerin hám esitiw uqıplılıǵın qalıplestiredi. Fortepianoda oynaw metodikası balalar auditoriyasında melodiyanı durıs esitiwdi, ańlaw aqlıy rawajlandırıwǵa járdem beredi.

Fortepianoda oynaw tek oqıw wazıypası bolıp qalmastan, al insańǵa quwanış baǵıshlaydı, óz aldına maqset qoyıw, umıtılw, sezimlerinde rawajlandıradı. Ilimpazlar muzikalıq bilim alıw miydiń jumısın ádewir jaqsılap, aqlıy qábletlerdi rawajlandıratuǵının dálillegen. Fortepianoda oynaw miydiń háreket, eslew hám qabıllaw proceslerine juwap beretuǵın hár qıylı bólimleriniń jumısın tártipke saladı. Muzika menen úziksiz shuǵıllanıw, dıqqattı jámlew, qol-ayaq háreketin muwapıqlastırıw hám máseleledi sheshiw qábletin arttırıwı múmkin. Fortepianoda shertiw ushin kóplegen notalardı yadta saqlaw hám olar arasında tez almasıwdı biliw kerek. Sonday-aq, baladan logikalıq pikirlew, maǵlıwmatlardı talqılay alıw qábletin rawajlandırıwdı talap etedi. Fortepianoda oynaw balanıń emocional jaǵdayın jaqsılawǵa járdem beredi. Saz shertiw balalarga muzika arqalı óz sezimlerin kórsetiw imkaniyatın beredi. Bul stress dárejesin azaytıwǵa hám keypiyattı jaqsılawǵa járdem beredi.

Fortepiano esitiw qábletin rawajlandırıw áhmiyetli process bolıp, muzikanı esitiw hám oni saz ásbabında jańlatıw qábletin rawajlandırıw ushin shınıǵıwlar ótkeriledi.

Ol garmoniya, nama hám ritmdi jaqsıraq túsiniwge hám de oyın texnikasın, improvizasiyanı jaqsılawğa járdem beredi. Fortepianoda esitiwdi rawajlandırıwdıń birneshe usıl hám usılları tómendegiler:

1. Intervallarda esitiwdi úyreniw.

Intervallar - bul eki ses arasındagı aralıq. Olardı esitiw arqalı tanıw hám pianinoda jańlatıwdı úyreniw zárúr. En ápiwayı intervallardan baslań (misalı, prima, kvarta, kvinta) hám áste-aqırın quramalı intervallarga ótiń.

2. Akkordlardı menen esitiwdi úyreniw.

Akkordlardı esitiw arqalı ózlestiriw fortepiano esitiwiniń áhmiyetli tárepi, tiykargı major hám minor akkordlarınan baslap, keyin quramalı akkordlarğa ótiń (septakkordlar, kemeyttirilgen hám kúsheytilgen akkordlar).

3. Imitatsiya qábiletin rawajlandırıw. Esitip atırǵan namalarınızdı hár túrli usıllarda improvizatsiya etiw. Muzıkaǵa eliklew esitiw hám eslew qábiletin rawajlandırıwǵa, jańa muzika materialına tez beyimlesiw qábiletin rawajlandırıwǵa járdem beredi.

4. Diktant penen shiniǵıw.

Muzikani tıńlap, onı pianinoda shertiwge etishga hareket qılıw. Dáslep ápiwayı namalar menen islew, keyin akkordlar yamasa aranjirovkalar qosıp, wazıypalardı quramlastırıw múmkin.

Professional muzikanttıń esitiwi óziniń ayırım tárepleri menen muzikanı súyiwshi adamnıń esitiwine qaraganda jetilisenirek bolıp kórinedi. hár qıylı dárejedegi esitiw funkciyaları. Esitiw qalıplesken sayın bul funkciyalar arasında baylanıslar hám gárezlilikler ornatıladı hám esitiw endi jana putinlik sıpatında rawajlanadı, onıń ishinde jana funkciyalardıń kristallanıwı baslanadı hám t. b. Bul procesler ayırım oqıwshılarda tez ótedi, esitiwdiń jańa imkaniyatları sanawlı hápte yamasa aylarda ashıladı, basqalarında - áste, bir tegis emes, berilgen wazıypa yamasa bilim beriwdiń anıq jaǵdaylarında esitiwge qoyılatuǵın talaplar ushın "zárúr hám jeterli" dárejesine jetedi. Esitiw qábileti qanshelli jaqsı rawajlangan bolsa, ses bálentligi hám reńiniń barlıq detalları sonshelli anıq seziledi. Bunnan basqa, absolyut joqarı esitiw dep atalatuǵın esitiw qábiletine iye bolǵanlardı oylanbastan anıqlaw múmkin.

Muzikalıq esitiwdi aktiv hám passiv usıllarda rawajlandırıw múmkin. Aktiv - qosıq aytiw, passiv - muzika tıńlaw, muzika diktantların jazıw, interval hám akkordlardı esitiw arqalı anıqlaw. Notalar, intervallar hám akkordlardı bir-birinen ajratıwdı úyreniwge járdem beriwshi arnawlı qosımshalardan paydalanıw múmkin. Shınıǵıwlardıń maqseti - ózlestirilgen kónlikpelerdi bekkemlew hám olardı tolıq ózlestiriw. Durıs aytıp atırǵanıızdı túsingen soń, diapazon hám notalar sanın kóbeytiń. Ápiwayı gammanı ózlestirgennen keyin xromatikalıq gammanı aytıń, Intervallardı ańsat aytıp atırǵanıızdı sezilse onda akkordlarğa ótiń.

Óz betinshe shınıǵıwlar ushın usınıs etilgen shınıǵıwlardı birinshi ret jaqsı orınlaw jeterli dárejede qıyın. Dáslep olardıń hár biri menen tanısıp, ózińiz ushın ańsatların tańlań hám tolıq islep bolǵannan keyin, keyingi shınıǵıwlarǵa ótiń. Olar tómendegishe;

*Gammalar. "Do" dan "do" ga shekemgi seslerdi tártibi boyınsha joqarıǵa hám tómenge hám hár bir aytilgan nota arqalı ózin saz ásbabında yamasa arnawlı shınıǵıwlar arqalı tekserip aytıń.

*Intervallar. Bir dawıstan joqarıǵa hám tómenge hár túrli intervallardı aytıp, saz ásbabında ózińizge járdem beriń.

*Muzika tıńlaw waqtında atqarıwdı notalar arqalı baqlap barıń. Bul shınıǵıw ishki esitiwdi rawajlandıradı.

Esitiw qábiletin rawajlandırıwda bir neshe túrleri ushırasadı

Absolyut esitiw. Bul ásbap járdeminde aldın-ala sazlanbaǵan hárqanday notanı anıqlaw hám esitiw qábileti. Absolyut esitiw qábiletine iye bolgan adamlar yamasa muzikalıq ortalıqta "absolyutistler" dep atalatuǵın adamlar hárqanday seslerdiń bálentligin anıq ayta aladı.

Salıstırmalı esitiw. Onıń iyeleri nota biyikligin anıqlaydı hám onı sazlagannan keyin - akkord yamasa tonlıqtı belgileytuǵın ses kelgende ǵana aytıwı múmkin. Bunday esitiw, ádette, muzika úyretiw procesinde rawajlanadı.

Melodiyalıq esitiw. Bunday sazandeler namalardı ańsat eslep qaladı, tańlaydı hám qayta shıǵaradı. Olar nama háreketiniń baǵdarın jaqsı sezedi hám nama quramındaǵı intervallardı esite aladı.

Ishki esitiw. Bul dawis yaki muzika ásbabınan paydalanbastan muzika shıǵarmasınıń jańlawın kóz aldımızǵa keltire aliw: esitiliwinen aldın basımızda bir notanı "esitiw."

Ritmli esitiw. Bul hár túrli ritmikalıq súwretlerdi yesitiw, seziw hám durıs sáwlelendiriw qábileti. Muzıkantlar, aktyorlar, ayaq oynashılar ushın zárúr.

REFERENCES

1. А.П. Шапов музыкальная педагогика 1960г
2. А. П. Шапов. Фортепианный урок в музыкальной школе и училище. 1947г
3. Г.И. Шатковский Развития музыкального слуха 2010г
4. Электронный сайт <https://xn--80akjgcylo.xn--p1ai/kak-razvit-muzykalnyj-sluh/>